

Historia fotografii robotniczej w Polsce (1918-1939).

Projekt ma za zadanie określić, jak powstawała fotografia robotnicza w Polsce i jakie były jej cechy. Określenie “fotografia robotnicza” nie odnosi się tu po prostu do ikonografii robotników i pracy przemysłowej. W dzisiejszych badaniach oznacza głównie fotografię wykonywaną przez międzynarodowy ruch komunistycznych i socjalistycznych fotografów - zarówno amatorów z klasy robotniczej, jak i profesjonalistów z innych klas - którzy dokumentowali życie robotników w latach 20. i 30. XX wieku. Celem ruchu było stworzenie świadomości klasowej poprzez kształcenie robotniczego spojrzenia oraz przejęcie środków produkcji wizualnej. Tym samym fotografowie robotniczy tworzyli fotograficzne sfery publiczne, które przeciwstawiały się produkcji wizualnej innych klas. Termin “fotografia robotnicza” oznacza też praktyki fotograficzne robotników, które nie były organizowane odgórnie przez partie polityczne. Zaliczało się do nich fotografowanie na użytek rodzinnych albumów, wymienianie zdjęciami czy korzystanie z mediów ilustrowanych fotografiami.

Ruch fotografii robotniczej osiągnął największy sukces w Republice Weimarskiej. U szczytu popularności zrzeszał 2500 fotografów-robotników. Wspólnie organizowali sprzęt i materiały fotograficzne, uczyli się fotografii oraz pokazywali swoje zdjęcia na wystawach. Publikowali także w ogólnokrajowej prasie związanej z Komunistyczną Partią Niemiec, jak na przykład w piśmie “Der Arbeiter-Fotograf”, skoncentrowanym na technice fotograficznej i marksistowskich teoriach estetycznych lub w “Die Arbeiter-Illustrierte-Zeitung”, ilustrowanym magazynie o nakładzie sięgającym 500 tysięcy egzemplarzy. Wraz z dojściem narodowych socjalistów do władzy oraz przemianami kulturowymi lat 30. w ZSRR, ruch fotografii robotniczej przestał się rozwijać.

Polscy fotografowie-robotnicy nie utworzyli ruchu obejmującego cały kraj. Tym niemniej, dostępne źródła umożliwiają dociekania, które wzbogacą badania nad polską historią kulturową. W moim projekcie zamierzam zbadać historię “Pierwszej wystawy fotografii robotniczej”, która miała miejsce we Lwowie w roku 1936, jako wspólne przedsięwzięcie działaczy socjalistycznych, komunistycznych i ludowych. Następnie przeprowadzę badania nad działalnością Aleksandra Minorskiego, komunistycznego fotografa, który pracował na terenie Warszawy w latach 30. XX wieku. Kolejną część badania poświęcę fotografii robotniczej tworzonej przede wszystkim w sferze prywatnej. Przeprowadzę zatem kwerendę w repozytorium cyfrowym „Fotografie robotników XIX i XX wieku” stworzonym na Uniwersytecie Łódzkim. Repozytorium zawiera ponad 9000 zdjęć i opisów ze zbiorów rodzin robotniczych. Stanowią one cenne źródło do badań oddolnych praktyk fotograficznych. Aby nakreślić kontekst i wyjaśnić, czemu fotografia robotnicza w Polsce rozwinęła się tylko w niewielkim stopniu, prześlę również politykę międzywojennych partii lewicowych w sferze kultury i sztuki z naciskiem na udział amatorów w produkcji artystycznej. Przyjrę się też funkcjonowaniu środowiska polskich fotografików-piktorialistów z perspektywy klasowej, ponieważ jego poglądy i działania mogły wpłynąć na rozwój fotografii robotniczej w Polsce. Wśród badanych przeze mnie źródeł znajdują się czasopisma fotograficzne i literackie, gazety, katalogi i dokumentacje wystaw, fotografie, teksty autobiograficzne, teksty z dziedziny teorii estetycznej oraz nagrane przez badaczy i badaczki z Uniwersytetu Łódzkiego wywiady.

Za J. Rancièrem działalność artystyczną, literacką i edukacyjną robotników rozpatruję w kategoriach “dzielenia postrzegalnego”. Dlatego nie traktuję zgody robotników na bycie dokumentowanymi i dokumentującymi, jak kapitulacji wobec logiki nowoczesnego państwa czy politycznej propagandy. Dowodzę raczej, że była to subiektywna i świadoma decyzja, by współtworzyć sferę publiczną w oparciu o przekonanie o obiektywnym charakterze fotografii. Aby opisać, w jaki sposób robotnicy używali zasobów partii politycznych niekoniecznie realizując partyjne wytyczne, wykorzystuję metodologię “Eigen-Sinn” (“Samo-woli”). Wyjaśniam również, jak robotnicy używali swoich ciał w fotografii oraz jak gromadzili zdjęcia, by tworzyć tożsamość i pamięć klasową.